

Volume 12, Issue 2, March 2025, p. 301-324

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3636>

ArticleHistory:

Received

12/02/2025

Accept

24/03/2025

Available

online

25/03/2025

**THE EDUCATIONAL MODEL OF OTTOMAN MADRASAHS
AND THE TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODEL:
A COMPARATIVE STUDY WITH THE EXAMPLE OF MANİSA
MADRASAHS**

**OSMANLI MEDRESELERİNİN EĞİTİM MODELİ İLE TÜRKİYE
YÜZYILI MAARİF MODELİ MUKAYESESİNDE MANİSA
MEDRESELERİ ÖRNEĞİ**

Mehmet Emin Efe¹

Abstract

This study compares the Ottoman madrasa system with the Türkiye Yüzyılı Maarif Model (TYMM) to analyze how educational paradigms have transformed over time. The Ottoman education system was structured around Islamic sciences, with a teacher-centered approach that aimed to impart both religious and rational sciences to students. The curriculum in madrasas included Islamic jurisprudence (fiqh), hadith, and theology (kalam), along with rational sciences such as astronomy, mathematics, and medicine. By the 19th century, Ottoman madrasas faced the necessity of reform due to the rise of Western modern education, leading to the emergence of new institutions like Darülfünun. The Türkiye Yüzyılı Maarif Model, on the other hand, adopts contemporary educational principles such as individualized learning, digitalization, skill-based education, and critical thinking. TYMM integrates a student-centered and technology-supported curriculum, aiming to synthesize the Ottoman educational heritage with modern pedagogical approaches. By examining the example of madrasas in Manisa, this study provides a regional perspective on the Ottoman education system. The similarities and differences between Ottoman and modern education systems are evaluated, highlighting how TYMM diverges from traditional Ottoman education while modernizing and incorporating certain elements.

Keywords: Ottoman madrasas, Türkiye Yüzyılı Maarif Model

Özet

Bu çalışma, Osmanlı medrese sistemi ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ni (TYMM) karşılaştırarak, tarihsel süreç içerisinde eğitim anlayışlarının nasıl dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır. Osmanlı eğitim sistemi, İslami ilimler ekseninde şekillenmiş olup, müderris merkezli bir yapı ile öğrencilere dini ve akli bilimleri öğretmeyi amaçlamaktaydı. Medreselerde uygulanan müfredat, fıkıh, hadis, kelim gibi İslami ilimler ile astronomi, matematik ve tıp gibi akli bilimleri içermekteydi. Osmanlı medreseleri, 19. yüzyıl itibarıyla Batı'nın modern eğitim anlayışı karşısında reform ihtiyacı duymuş ve yerini Darülfünun gibi yeni eğitim kurumlarına bırakmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ise bireyselleştirilmiş

¹ Okul Müdürü. Manisa Milli Eğitim Müdürlüğü, Yunusemre İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü. efeGENERAL@gmail.com. ORCID:0009-0000-0938-8003

öğrenme, dijitalleşme, beceri temelli eğitim ve eleştirel düşünme gibi çağdaş eğitim prensiplerini benimseyen bir yapıdadır. TYMM, öğrenci merkezli ve teknoloji destekli bir müfredat anlayışını benimseyerek, geleneksel Osmanlı eğitim mirasını modern pedagojik yaklaşımlarla sentezlemeyi hedeflemektedir. Çalışmada Manisa medreseleri örneği ele alınarak, Osmanlı eğitim sisteminin bölgesel bir yansıması analiz edilmiştir. Osmanlı ve modern eğitim sistemleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar değerlendirilerek, TYMM'nin Osmanlı eğitim geleneğinden hangi yönleriyle ayrıştığı ve hangi unsurları modernize ederek benimsediği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı medreseleri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

GİRİŞ

Eğitim, tarih boyunca toplumların gelişiminde merkezi bir rol oynayarak, kültürel ve bilimsel mirasın aktarılmasını sağlamıştır (Cücük & Doğan, 2018). Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitim, İslam dünyasının klasik eğitim anlayışına dayanarak şekillenmiş, sıbyan mektepleri ve medreseler etrafında kurumsallaşmıştır. Medreseler, yalnızca dini ilimlerin değil, aynı zamanda matematik, astronomi ve tıp gibi akli bilimlerin öğretildiği kurumlar olarak Osmanlı eğitim sisteminin temel taşı olmuştur (Çakır, 2023). Ancak, 18. ve 19. yüzyıllardan itibaren Batı'daki bilimsel ve teknolojik gelişmeler karşısında Osmanlı eğitim sistemi reform ihtiyacı duymuş ve bu dönemde Tanzimat reformlarıyla birlikte Darülfünun gibi yeni eğitim kurumları ortaya çıkmıştır (Uğurlu, 2010). Osmanlı eğitim anlayışı, geleneksel yapısını sürdürmeye çalışırken, modernleşme çabalarıyla birlikte Batı tipi eğitim sistemleriyle etkileşime girmiş, bu süreç Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında köklü değişikliklere yol açmıştır (Çelik, 2019). Günümüzde Türkiye'deki eğitim sistemi, tarihsel miras ile modern pedagojik yaklaşımları sentezleme çabası içerisindedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), bu dönüşümün en güncel örneklerinden biri olarak, bireyselleştirilmiş öğrenme, beceri temelli eğitim, teknoloji entegrasyonu ve eleştirel düşünme gibi unsurları merkeze alarak geleneksel Osmanlı eğitim anlayışından farklı bir yaklaşım geliştirmektedir (Yalçın, 2024). TYMM, öğrenci merkezli bir eğitim modeli benimseyerek, bilgi aktarımının ötesinde, bireyin düşünme, analiz yapma ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir.

OSMANLI MEDRESE SİSTEMİ

Osmanlı'da eğitim ve öğretim geleneği

Osmanlı Devleti'nde eğitim ve öğretim geleneği, İslam dünyasındaki klasik eğitim modeline dayanarak şekillenmiş, zamanla yerel unsurların ve devletin idari yapısının etkisiyle gelişmiştir. Osmanlı eğitim sistemi, temelde dini esaslara dayalı olup, medrese sistemi etrafında örgütlenmiştir. Ancak bu sistem zamanla devletin artan ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde evrim geçirmiş, özellikle 19. yüzyıldan itibaren modernleşme çabalarıyla farklılaşmıştır. Osmanlı eğitim sistemi, İslam kültürüne dayanan sıbyan mektepleri ve medreseler ile şekillenmiştir. Sıbyan mektepleri, çocuklara temel dini bilgiler, okuma-yazma ve ahlaki değerleri kazandıran ilkökul düzeyindeki kurumlardı. Medreseler ise yükseköğrenim kurumları olarak ilmi çalışmaların merkezi olmuştur (Soysal, 2010). Eğitim sisteminde "meşk" ve "icazet" gibi geleneksel yöntemler belirleyici olmuştur. Meşk, usta-çırak ilişkisine dayalı öğretim yöntemi olup özellikle sanat ve el yazması eserlerin öğretilmesinde kullanılmıştır (Ertunç, 2019). İcazet ise bir öğrencinin hocası tarafından yetkin görüldüğüne dair verilen bir belgedir ve öğretim yetkisini gösterir (Ayar, 2014).

Osmanlı'da eğitimin kurumsallaşması, devletin eğitim politikalarına verdiği önemin bir göstergesidir. Bu bağlamda, medreseler Osmanlı eğitim sisteminin temel taşı olmuş ve devletin bürokratik yapısını besleyen bir eğitim kurumu olarak konumlanmıştır. Osmanlı eğitim kurumları genel olarak şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. Sıbyan Mektepleri: Temel eğitimi veren okullardır. 4-7 yaş aralığındaki çocuklar burada eğitim alırdı. Eğitim içeriği Kur'an eğitimi, temel matematik ve ahlaki değerler üzerine yoğunlaşmıştır (Türkoğlu, 2023).
2. Medreseler: Orta ve yükseköğretim seviyesinde eğitim veren kurumlardır. 14. yüzyıldan itibaren medreseler Osmanlı'nın eğitim sisteminin omurgasını oluşturmuş ve en ileri düzeyde ilmi eğitim burada verilmiştir (Gökkır & Asri, 2020).
3. Enderun Mektepleri: Devlet yönetimine nitelikli insan yetiştirmek amacıyla saray içinde kurulan bir eğitim kurumuydu. Osmanlı'nın idari kadrosu burada yetiştirilmiş, yüksek devlet görevlerine atanacak yetenekli bireyler burada eğitim almıştır (Yazibasi, 2014).
4. Darülcürre: Hafızlık eğitiminin verildiği özel medreselerdir. Osmanlı'da Kur'an eğitimi bu okullarda en üst seviyeye taşınmıştır (Gökdemir, 2017).
5. Darülfünun: Osmanlı'da Batılı tarzda yükseköğretimin ilk kurumsal örneği olarak 19. yüzyılda açılmıştır. Medreselerden farklı olarak fen bilimleri, mühendislik ve tıp gibi alanlara yönelik eğitimler de burada verilmiştir (Türkoğlu, 2023).

Osmanlı eğitim sisteminde verilen dersler genel olarak dini ve akli ilimler olmak üzere ikiye ayrılmıştır:

- Dini ilimler: Tefsir, hadis, fıkıh, kalam gibi İslam hukukuna ve inanç sistemine dair konular içeriyordu (Memiş, 2018).
- Akli ilimler: Matematik, astronomi, tıp ve mühendislik gibi alanlar, özellikle ileri düzeyde eğitim veren medreselerde öğretilmiştir (Bağdatlı, 2011).

Medreselerde müfredat oldukça katı bir yapıdaydı ve temel ders kitapları yüzyıllar boyunca fazla değişmeden kullanılmıştır. Örneğin, Mantık dersi için "İsagocı", Kalam dersi için "Mirkât" gibi klasik eserler Osmanlı eğitiminde temel kaynaklardandı (Erdoğan, 2016). Eğitim, büyük oranda ezber ve sözlü anlatıma dayalı olarak yürütülüyordu.

Osmanlı eğitim sisteminde öğrenci-hoca ilişkisi son derece önemliydi. Müderrisler (hocalar), öğrencilerine hem akademik hem de ahlaki rehberlik ederdi. Osmanlı'daki eğitim anlayışı usta-çırak ilişkisi çerçevesinde ilerlemekteydi. Öğrenciler, belirli bir müderristen eğitim almak için uzun yıllarını bir medresede geçirebilirdi (Ertunç, 2019). Öğrencilerin eğitimlerini tamamlamaları genellikle icazetname almaları ile resmileşirdi. İcazetnameler, öğrencinin belirli bir ilmi yeterlilik kazandığını gösteren belgelerdi ve bu belgeyi alan kişiler müderris veya kadı gibi unvanlara sahip olabiliyordu (Ayar, 2014). Osmanlı eğitim modeli, toplumun farklı kesimlerini eğiterek devlet yönetimine katkı sağlamıştır. Osmanlı medreseleri, yalnızca bir eğitim kurumu değil, aynı zamanda devlet adamlarının ve bürokratların yetiştirildiği bir okul işlevi görmüştür. Özellikle 15. ve 16. yüzyıllarda, Osmanlı medreselerinden mezun olan birçok kişi, devletin en üst düzey yönetim kademelerine kadar yükselmiştir (Gökkır & Asri, 2020). Eğitim sistemi, Osmanlı'nın bilim ve teknoloji ile olan ilişkisini de şekillendirmiştir. Medreselerde matematik, astronomi ve tıp gibi alanlarda önemli çalışmalar

yapılmış; Molla Lütü, Ali Kuşçu ve Takiyüddin gibi önemli bilim insanları Osmanlı eğitim sisteminde yetişmiştir (Bağdatlı, 2011). Ancak Osmanlı eğitim modeli, 18. yüzyıldan itibaren Batı dünyasının gelişen eğitim sistemlerine ayak uydurmakta zorlanmıştır. Geleneksel medrese eğitimi, Avrupa'daki bilimsel gelişmeleri takip etmekte yetersiz kalmış ve bu durum Osmanlı'nın gerileme döneminde eğitim reformlarının yapılmasını zorunlu hale getirmiştir (Zengin, 2020).

Osmanlı medreselerinin tarihsel gelişimi

Osmanlı medreseleri, İslam dünyasındaki eğitim kurumlarının bir devamı olarak ortaya çıkmış ve devletin farklı dönemlerinde değişikliklere uğrayarak gelişmiştir. Selçuklular dönemindeki medrese anlayışını devralan Osmanlılar, eğitim sistemini kurumsallaştırarak devletin temel yapılarından biri haline getirmiştir. Osmanlı eğitim sisteminin merkezinde yer alan medreseler, sadece dini eğitim veren kurumlar değil, aynı zamanda hukuk, fen, matematik ve tıp gibi alanlarda da bilim insanlarının yetiştiği yerler olmuştur (Hızlı, 2004). Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında medreseler, genellikle camilerin yanına inşa edilerek toplumun eğitim ihtiyacını karşılamaya yönelik yapılarıdır. İlk Osmanlı medresesi, Orhan Bey döneminde İznik'te açılmıştır. İznik Orhaniye Medresesi, Osmanlı'nın ilk resmi eğitim kurumu olarak kabul edilir ve burada İslam hukuku, tefsir ve hadis gibi dersler okutulmuştur (Göktaş, Gedik & Kocaman-Karoğlu, 2009).

Osmanlı'nın genişlemesiyle birlikte, Fatih Sultan Mehmet dönemi Osmanlı medreseleri için bir dönüm noktası olmuştur. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden sonra eğitim sistemini modernize etmek amacıyla Sahn-ı Seman Medreseleri'ni kurmuştur. Bu medreseler, Osmanlı Devleti'nde eğitim ve bilimsel çalışmaların merkezi haline gelmiş, burada müderris olarak görev yapan alimler Osmanlı toplumunun ileri gelen bilim insanları olmuşlardır (Altunya, 2014). Kanuni Sultan Süleyman dönemi Osmanlı medreselerinin altın çağı olarak kabul edilir. Bu dönemde Süleymaniye Medreseleri kurulmuş ve Osmanlı eğitim sistemi en yüksek noktaya ulaşmıştır. Süleymaniye Medreseleri'nde dini ilimler ile fen bilimleri birlikte okutulmuş, özellikle tıp ve astronomi alanlarında önemli gelişmeler yaşanmıştır (Merey, 2010). Süleymaniye Medreseleri, Avrupa'daki Rönesans dönemindeki üniversitelere benzer şekilde eğitim veren bir yapı sunmuş ve burada eğitim gören öğrenciler Osmanlı'nın farklı bölgelerinde önemli görevlere getirilmiştir.

16. yüzyılda Osmanlı medreseleri sınıflara ayrılmıştır. Bu sınıflandırma şu şekildedir:

Hâriç ve Dahil Medreseleri: Orta düzeyde eğitim veren medreselerdir.

Sahn-ı Seman Medreseleri: Yüksek öğrenim seviyesindeki eğitim kurumlarıdır.

Darülhadis Medreseleri: Hadis ilmi üzerine uzmanlaşmış olan medreselerdir.

Tetimme Medreseleri: Temel eğitim seviyesindeki medreselerdir.

Bu dönemde Osmanlı medreselerinde Arapça, mantık, kelam, fıkıh, hadis ve tefsir gibi dini derslerin yanı sıra astronomi, matematik ve tıp gibi bilim dallarına da yer verilmiştir (Öktem, 2004).

Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyıldan itibaren Batı ile olan etkileşimi artmış, Avrupa'daki bilimsel gelişmeler karşısında Osmanlı medreseleri yetersiz kalmaya başlamıştır. Medreselerdeki müfredatın değişmemesi, eğitim sisteminin yeniliklere ayak uyduramaması nedeniyle Osmanlı entelektüel dünyasında bir duraklama yaşanmıştır (Kablan, 2022). Bu dönemde eğitimde reform yapılması gerektiğini düşünen Osmanlı yöneticileri, Avrupa tarzı okullar açmaya başlamışlardır. 1773

yılında açılan Mühendishane-i Bahri-i Hümayûn ve 1795'te açılan Mühendishane-i Berrî-i Hümayûn, Osmanlı'nın modern eğitim anlayışına geçişinde önemli adımlar olmuştur (Türk, 2009). Ancak medreseler bu gelişmelerin dışında bırakılmış ve reform hareketlerine direnç göstermiştir. 19. yüzyılda Osmanlı eğitim sisteminin büyük bir dönüşüm geçirdiği görülmektedir. II. Mahmud döneminde medreselerin dışında yeni eğitim kurumları açılmaya başlanmıştır. 1845 yılında Darülfünun adı verilen modern üniversitenin temelleri atılmış, ancak medreseler ile bu yeni sistem arasında bir uyum sağlanamamıştır (Demir, 2019). Medreselerin modern eğitim kurumlarına karşı geride kalması nedeniyle, II. Abdülhamid döneminde Osmanlı eğitim reformları hızlandırılmış ve Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (1869) çıkarılmıştır. Bu nizamname ile Osmanlı medreseleri eğitim sisteminin bir parçası olarak düzenlenmiş ancak eğitimde bir birlik sağlanamamıştır (Gönül, 2020). 20. yüzyılın başlarında, Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecine girmesiyle medreseler de eski gücünü kaybetmiştir. 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler tamamen kapatılmış, yerlerine modern eğitim sistemine dayalı okullar açılmıştır (Arslan, 2018).

Medreselerin Yapısı ve İşleyişi

Osmanlı medreselerinde eğitim sistemi, belirli bir müfredata dayanarak ilerlemekteydi. Müfredat, hem dini ilimleri hem de akli ilimleri kapsayacak şekilde oluşturulmuş, zamanla değişimler geçirmiş ve farklı medreselerde farklı seviyelerde uygulanmıştır. Medreselerin eğitim programları, Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde sistematik bir hale getirilmiş ve belirli ders kitaplarıyla standart bir yapı kazandırılmıştır (Yağcı, 2024).

OSMANLI MEDRESELERİNDE TEMEL DERSLER

Osmanlı medreselerinin ders programı dini ve akli bilimler olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmaktadır.

Dini İlimler

Tefsir: Kur'an'ın yorumlanması ve ayetlerin açıklanması dersidir. Zemahşeri'nin el-Keşşâf adlı tefsiri yaygın olarak okutulurdu (Ayar, 2022).

Hadis: Hz. Muhammed'in sözleri ve sünnetleri üzerine yoğunlaşan bir ders olup Buhari ve Müslim hadis kitapları temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Fıkıh: İslam hukuku dersi olup Osmanlı'da genellikle Hanefi mezhebi esas alınmıştır. Derslerde İmam Serahsi'nin el-Mebsût ve İbn Abidin'in Reddü'l-Muhtar gibi eserleri okutulmuştur.

Kelam: İslam inanç esaslarını ele alan bir ders olup, Gazzali'nin İhya-u Ulumid-din adlı eseri temel kaynaklardan biriydi.

Akli İlimler

Mantık: Aristoteles ve İbn Sina'nın mantık kuramları üzerine oluşturulmuş olup İsağoci ve Şerh-u Şemsiyye gibi kitaplar okutulurdu.

Matematik: Medreselerde öğretilen matematik dersleri, genellikle cebir ve aritmetik üzerine yoğunlaşmış, Ali Kuşçu'nun Risâle fi'l-Hisâb adlı kitabı temel kaynak olarak kullanılmıştır (Vatansever & Aydoğdu, 2023).

Astronomi: Osmanlı'da rasathanelerde kullanılan astronomi ilmi medrese eğitiminde de kendine yer bulmuş, Uluğ Bey'in Zici önemli bir kaynak olarak okutulmuştur.

Tıp: Süleymaniye Medresesi gibi ileri düzey eğitim veren kurumlarda İbn Sina'nın El-Kanun fi't-Tıbb adlı eseri temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Medreselerin Eğitim Kademeleri

Osmanlı medreselerinde eğitim süreci kademe kademe ilerleyen bir sistemle yürütülmüştür:

Haşiyeye ve Şerh Medreseleri: Başlangıç seviyesi medreseler olup temel dini eğitim verilir.

Dahil Medreseleri: Orta düzeyde eğitim veren kurumlar olup fıkıh, kelam ve Arap dili derslerine ağırlık verilir.

Sahn-ı Seman Medreseleri: Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulan, yükseköğretim seviyesindeki medreselerdir. Burada felsefe, tıp, matematik gibi dersler okutulmuştur.

Darülhadis Medreseleri: Hadis ilmi üzerine uzmanlaşmak isteyen öğrenciler için özel olarak açılmıştır.

Derslerin İşleyişi ve Yöntemleri

Osmanlı medreselerinde eğitim genellikle müderrisin (hoca) anlatımı ve öğrencinin ezberi esasına dayanmaktaydı. Öğrenciler, belirli ders kitaplarını ezberleyerek hocanın sorularına yanıt vermek suretiyle ilerlerdi. Müzakere yöntemi adı verilen bir sistemle öğrenciler arasında tartışma ortamı oluşturulurdu.

Müderris Dersi Anlatır: Hocanın anlatımıyla başlayan dersler, metnin açıklanması ve yorumlanmasıyla devam ederdi.

Öğrenci Soru Sorar ve Tartışır: Dersin ardından öğrenciler aralarında müzakere yaparak bilgiyi pekiştirirdi.

Ezber ve Sınav: Öğrenciler belirli eserleri ezberledikten sonra müderris tarafından sözlü sınava tabi tutulurdu.

İcazetname Verme: Eğitimi başarıyla tamamlayan öğrenciler icazet alarak medreseyi bitirmiş sayılır ve müderris, kadı veya müftü olarak görev yapabiliirdi (Temel, 2014).

Osmanlı Medreselerindeki Ders Kitapları

Osmanlı medreselerinde eğitim belirli kitaplara dayanmaktaydı. Öğrenciler Arapça yazılmış klasik metinler üzerinden ders görürlerdi. En yaygın ders kitapları şunlardı:

1. **Mantık:** *İsagoci* – Porphyrios, *Şerh-u Şemsiyye* – Kâtib Çelebi
2. **Hadis:** *Sahih-i Buhari* – İmam Buhari, *Sahih-i Müslim* – İmam Müslim
3. **Fıkıh:** *El-Mebsût* – Serahsî, *Reddü'l-Muhtar* – İbn Abidin
4. **Kelam:** *İhya-u Ulumid'din* – Gazzâlî, *Şerh-i Mevakıf* – Adudüddin el-İcî
5. **Matematik:** *Risâle fi'l-Hisâb* – Ali Kuşçu, *Cebir ve Mukabele* – El-Harezmi
6. **Astronomi:** *Zic-i Uluğ Bey* – Uluğ Bey, *Şerhü't-Tecrid* – Nasîrüddin Tûsî
7. **Tefsir:** *El-Keşşâf* – Zemahşerî, *Mefâtihu'l-Gayb* (Tefsir-i Kebîr) – Fahreddin Râzî
8. **Dilbilgisi (Sarf-Nahiv):** *Avâmil* – Abdülkâhir el-Cürcânî, *İzharu'l-Esrâr* – Ebu Hayyan
9. **Edebiyat:** *Makalât* – Harîrî, *Şerh-i Mutavvel* – Teftâzânî

10. **Tıp:** *El-Kanun fi't-Tıbb* – İbn Sinâ, *Zahire-i Harzemşahî* – Cürcânî

Bu eserler, Osmanlı medreselerinde yüzyıllarca temel kaynaklar olarak okutulmuş ve klasik İslam eğitim geleneğinin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Dersler genellikle bu kitapların müderris tarafından açıklanması ve öğrencilerin ezberleyerek anlaması esasına dayanmıştır.

Hocalar (Müderrisler) ve Öğrenciler

Osmanlı medreseleri, yalnızca birer eğitim kurumu değil, aynı zamanda toplumun üst düzey yöneticilerini, din adamlarını ve bilim insanlarını yetiştiren önemli merkezlerdi. Bu sistemin en önemli iki unsuru müderrisler (hocalar) ve talebeler (öğrenciler) idi. Müderrisler, medrese eğitim sisteminin bel kemiğini oluştururken, öğrenciler de belirli kurallar çerçevesinde eğitim alarak toplum içinde farklı görevlere hazırlanıyordu.

Müderrisler (Hocalar) Müderris Kimdir?

Osmanlı medreselerinde ders veren öğretim görevlilerine müderris denirdi. Müderrisler, genellikle yüksek eğitim almış, belirli ilmi sınavlardan geçmiş ve icazetname (ders verme yetkisi) almış kişilerdi. Osmanlı eğitim sisteminde müderrislik, devletin en prestijli mesleklerinden biri olup, sadece bilgiyle değil, aynı zamanda ahlaki ve dini otoriteyle de ilişkilendirilirdi (Hazer, 2002).

Müderrislerin Görevleri

Müderrisler, eğitim vermenin yanı sıra Osmanlı ilmiye teşkilatında önemli roller üstlenmiştir. Temel görevleri şunlardır:

- Ders anlatmak: Medreselerde okutulan kitapları şerh ederek (yorumlayarak) öğrencilere öğretmek.
- Öğrencilerin akademik gelişimini takip etmek: Dersleri sadece anlatmakla kalmayıp, öğrenciler arasında ilmi tartışmalar düzenlemek.
- İcazet vermek: Eğitimini tamamlayan öğrencilere icazetname (diploma) vererek onların öğretmenlik yapmasına olanak sağlamak.
- Kadılık ve müftülük yapmak: Osmanlı eğitim sisteminde müderrisler genellikle kadı veya müftü olarak devlet hizmetine girebilirdi (Ölmez, 2014).

Müderrislerin Atanması ve Dereceleri

Müderrisler, Osmanlı Devleti'nin ilmiye sınıfına mensuptu ve atamaları kazasker tarafından yapılırdı. Medreselerin derecesine göre müderrislerin aldıkları maaş (ülüfe) ve prestijleri değişirdi. Müderrislik dereceleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Hâriç Medreseleri Müderrisleri: Başlangıç seviyesindeki eğitim kurumlarında ders veren hocalar.
2. Dâhil Medreseleri Müderrisleri: Orta seviyedeki medreselerde eğitim veren hocalar.
3. Sahn-ı Seman Medreseleri Müderrisleri: Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulan ve en üst düzey eğitimin verildiği medreselerde ders veren profesör seviyesindeki müderrisler.
4. Darülfünun Müderrisleri: 19. yüzyılda modern üniversite modeline geçişle birlikte yeni akademik ünvanlar verilen hocalar (Beyazıt, 2014).

Önde Gelen Osmanlı Müderrisleri

- Ali Kuşçu (1403-1474): Astronomi ve matematik alanında çalışmalar yapmış bir müderristir.
- Molla Gürani (1410-1488): Fatih Sultan Mehmet'in hocası olup Osmanlı'nın en önemli müderrislerinden biridir.
- Ebussuud Efendi (1490-1574): Osmanlı şeyhülislamı olup Osmanlı hukuk sisteminin geliştirilmesine büyük katkı sağlamıştır.
- Katip Çelebi (1609-1657): Coğrafya, tarih ve bilim alanında çalışmalar yapmış bir müderris ve bilim insanıdır (Kılıç, 2018).

Öğrenciler (Talebeler)

Osmanlı medreselerinde eğitim gören öğrenciler "talebe" veya "softa" olarak adlandırılırdı. Medreseye kabul edilen öğrenciler, eğitimlerini başarıyla tamamlayana kadar sıkı bir disiplin içinde öğrenim görürdü.

Öğrenci Seçimi ve Kabul Süreci

Medreseye kabul edilmek için belirli şartlar aranırdı:

- Sıbyan mektebini (ilkokul seviyesindeki eğitimi) tamamlamış olmak.
- Arapça ve temel dini bilgiler konusunda belirli bir seviyeye ulaşmış olmak.
- Müderrisin onayını almak.

Eğitim sürecinde başarılı olan öğrenciler, kademe kademe ilerleyerek en yüksek akademik seviyeye ulaşabilirdi (Gökçe, 2023).

Öğrenci Yaşamı ve Gündelik Hayat

Osmanlı medrese öğrencileri belirli bir düzen içinde yaşardı. Günlük yaşamları şu şekildeydi:

- Sabah namazından sonra dersler başlardı.
- Öğleye kadar dersler sürer, öğleden sonra bireysel çalışma ve tartışmalar yapılırdı.
- Bazı öğrenciler medrese içinde kalır, bazıları dışarıda yaşamlarını sürdürürdü.
- Öğrenciler kendi aralarında ilmi tartışmalar yaparak bilgilerini pekiştirirdi (Ulusoy, 2007).

Öğrenci Kademeleri

Medrese öğrencileri, seviyelerine göre farklı unvanlarla anılırdı:

1. İbtida (Başlangıç Seviyesi): Temel eğitim verilen aşama.
2. Dâhil: Orta düzeyde eğitim alan öğrenciler.
3. Sahn-ı Seman Talebeleri: En üst seviye öğrenciler olup kadılık veya müderrislik için yetiştirilirdi.

Öğrencilerin eğitimlerini tamamlamaları, icazet alarak resmî yetkinlik kazanmalarıyla sonuçlanırdı. İcazet alan öğrenciler, ya müderris olur ya da devlet kadrolarında görev alabilirdi (Kaya, 2019).

Osmanlı Medreselerinin Eğitime Etkileri

Osmanlı medrese sisteminde eğitim süresi ve seviyeleri, öğrencinin ilmi yeterliliğine, medresenin statüsüne ve müderrisin (hocanın) eğitim yöntemine göre

değişiklik göstermekteydi. Osmanlı eğitim sistemi, temel eğitimden yüksek öğrenime kadar belirli aşamalardan oluşmaktaydı. Medreseler, öğrencileri kademeli olarak ilerleten ve belirli bir seviyeye ulaştıklarında onları akademik ya da idari görevlere hazırlayan bir yapıya sahipti (Işıkdoğan, 2012). Osmanlı medreseleri eğitim seviyelerine göre sınıflandırılmış ve öğrencilerin belirli bir müfredatı tamamlaması esas alınmıştır. Eğitim süresi sabit olmamakla birlikte öğrencinin yeteneği, hocasının rehberliği ve çalışma azmine bağlı olarak değişkenlik göstermiştir (Kutluay, 2019).

Genel olarak Osmanlı medrese sisteminde üç temel eğitim aşaması bulunmaktaydı:

1. Başlangıç (İbtida) Seviyesi:

- Eğitim Süresi: 4-7 yıl
- Öğretilen Dersler: Arapça gramer (sarf-nahiv), temel dini bilgiler, Kur'an, fıkıh, hadis ve ahlak
- Öğrenci Statüsü: Yeni başlayan öğrenciler *softa* olarak adlandırılırdı.
- Eğitim Kurumları: "Haşiye ve Şerh Medreseleri" olarak bilinen temel seviyedeki medreselerde verilirdi.

Bu seviyede öğrenciler genellikle ilk Arapça derslerini almakta ve Osmanlı eğitim sisteminde önemli olan *İsagoci* (mantık), *Mirkâtü'l-Kelâm* (kelam), *Avâmil* (gramer) gibi eserleri okumaktaydılar (Unan, 2005).

2. Orta (Dâhil) Seviyesi:

- Eğitim Süresi: 5-8 yıl
- Öğretilen Dersler: İleri düzeyde mantık, kelam, fıkıh, hadis, tefsir, matematik, astronomi ve tıp
- Öğrenci Statüsü: Orta seviyedeki öğrenciler artık temel bilgileri geçmiş sayılır ve yüksek seviyeye hazırlanırdı.
- Eğitim Kurumları: "Dâhil Medreseleri" adı verilen orta seviye eğitim veren medreselerde okutulurdu.

Bu seviyede öğrenciler hadis ilmi, İslam hukuku (fıkıh), kelam (İslam felsefesi) ve pozitif bilimlerde daha detaylı bilgi edinirdi. Derslerde İbn Sina'nın *El-Kanun fi't-Tıbb* (tıp), Ali Kuşçu'nun *Risale fi'l-Hisab* (matematik) gibi eserleri okutulurdu (Demirci, 2012).

3. Yüksek (Sahn ve Darülhadis) Seviyesi:

- Eğitim Süresi: 10 yıl veya daha fazla
- Öğretilen Dersler: Fıkıh, ileri düzey hadis, tefsir, felsefe, tıp, mühendislik, astronomi
- Öğrenci Statüsü: Bu seviyedeki öğrenciler müderrislik (hocalık) ya da kadılık görevlerine atanabilecek düzeye gelirdi.
- Eğitim Kurumları: "Sahn-ı Seman Medreseleri" ve "Darülhadis Medreseleri" gibi en üst düzey medreselerde okutulurdu.

Bu seviyede eğitim gören öğrenciler, akademik hayatlarını *icazetname* (diploma) olarak tamamlar ve mezun olduktan sonra devlet kademelerinde önemli görevlere atanabilirlerdi (Hazer, 2002).

Osmanlı Medreselerinin Eğitim Süresi ve Derecelendirme Sistemi

Osmanlı eğitim sistemi esnek bir yapıya sahipti ve eğitim süresi kesin bir yıl standardına bağlı değildi. Öğrenciler müderrislerin takdirine bağlı olarak eğitimi tamamladıklarında icazetname alabiliyorlardı.

Eğitim Süresinin Belirlenmesi

- Sabit bir süre yoktu: Öğrenciler yetkinliklerine bağlı olarak eğitimlerini tamamlayabiliyordu.
- Kimi öğrenciler 10-12 yıl süren eğitim alırken, bazıları 15-20 yıl boyunca ilmi eğitimine devam edebiliyordu.
- Sahn-ı Seman Medreselerinde okuyan öğrenciler, ortalama 15 yıl boyunca eğitim aldıktan sonra müderris veya kadı olabiliyordu.

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin Temelleri

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), Türkiye'nin eğitim sisteminde köklü bir dönüşüm gerçekleştirmeyi amaçlayan bir model olarak geliştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve eğitimin gelecekteki yönünü belirlemeyi hedefleyen bu model, bütüncül bir eğitim anlayışı, bireysel gelişime odaklanma ve beceri temelli müfredat gibi temel ilkeler üzerine kuruludur (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Dayandığı Felsefi ve Pedagojik Temeller

TYMM, öğrencinin bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişimini ontolojik bütünlük çerçevesinde ele alan bir yaklaşıma sahiptir. Modelin temel felsefi ilkeleri şunlardır:

1. Bütüncül İnsan Modeli: Öğrencinin sadece akademik değil, ahlaki, duygusal ve fiziksel gelişimini de kapsayan bir eğitim anlayışı benimsenmiştir.
2. Milli ve Evrensel Değerler Dengesi: Eğitim programları, yerel ve evrensel değerleri harmanlayan bir müfredat yapısı üzerine kurulmuştur.
3. Becerilere Dayalı Eğitim: Geleneksel ezberci anlayıştan uzak, eleştirel düşünme, analitik beceriler ve üretkenliği teşvik eden bir sistem öngörülmektedir.
4. Öğrenci Merkezli Eğitim: Eğitim süreci, bireysel farklılıkları ve öğrenme stillerini dikkate alan esnek bir müfredatla desteklenmektedir.
5. Değerler Eğitimi: Türkiye'nin kültürel ve tarihsel mirasını merkeze alan bir ahlak ve karakter eğitimi ile öğrencinin toplumsal duyarlılık kazanması hedeflenmektedir (Eğitim Reformu Girişimi, 2024).

Modelin Eğitim Sistemine Getirdiği Yenilikler

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, eğitim sisteminde köklü değişiklikler öngören bir yaklaşıma sahiptir. Bu yenilikler, öğrenci odaklı öğrenme yöntemleri, farklılaştırılmış eğitim modelleri ve sadeleştirilmiş müfredat başlıkları altında özetlenebilir.

1. Becerilere Dayalı ve Sadeleştirilmiş Müfredat

- TYMM, bilgi yoğunluğu yerine beceri kazanımını merkeze alan bir yaklaşım benimsemiştir.
- Türkçe dersi için özel bir vurgu yapılmış, öğrencilerin okuduğunu anlama, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerini geliştirecek içerikler müfredata eklenmiştir.
- Matematik müfredatı yeniden düzenlenerek, problem çözme yetkinliği üzerine odaklanan bir yapı oluşturulmuştur.
- Fen bilimleri derslerine 13 alan becerisi, sosyal bilimlere ise 17 alan becerisi eklenerek, müfredat derinlemesine öğrenme yaklaşımıyla güncellenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024).

2. Farklılaştırılmış Eğitim Modelleri

TYMM, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alan bir öğretim yöntemi geliştirmeyi amaçlamaktadır:

- Esnek gruplandırma sistemleri ile öğrencilerin kendi hızlarında ilerleyebilmeleri sağlanacaktır.
- Bireyselleştirilmiş öğrenme planları ile öğrencinin güçlü yönleri desteklenirken, eksik olduğu alanlarda gelişim göstermesi sağlanacaktır.
- Sürekli değerlendirme ve uyarılma yöntemleri ile öğrencinin gelişimi anlık geri bildirimler ile takip edilecek ve öğretim süreci kişiye özgü hale getirilecektir (Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, 2024).

3. Dijitalleşme ve Teknoloji Odaklı Eğitim

- Dijital kaynaklar ve eğitim platformları müfredatın bir parçası haline getirilmiştir.
- Yapay zeka destekli öğrenme araçları ile öğrencilerin bireysel performanslarına dayalı kişiselleştirilmiş eğitim içerikleri sunulmaktadır.
- Uzaktan eğitim altyapısı geliştirilerek, esnek öğrenme modelleri desteklenmektedir.

4. Değerler Eğitimi ve Kültürel Mirasın Korunması

- Milli ve manevi değerler, eğitim sisteminin bir parçası olarak entegre edilmiştir.
- Kültürel miras, tarih bilinci ve etik eğitim konularına özel olarak yer verilmiştir.

Geleneksel ve Modern Eğitim Yaklaşımı

Eğitim, tarih boyunca farklı toplumların kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelerine paralel olarak değişim göstermiştir. Geleneksel eğitim modeli, bilgi aktarımını esas alarak öğretmenin merkezde olduğu bir yaklaşımı benimserken, modern eğitim birey odaklı, problem çözme yeteneğini geliştiren ve teknolojiyle desteklenen bir sistem olarak öne çıkmaktadır (Yiğit, Sarmusak, Filiz, & Aslan, 2024).

Geleneksel Eğitim Yaklaşımı

Geleneksel eğitim, tarih boyunca özellikle medrese ve klasik okul sistemlerinde görülen bir eğitim modelidir. Bu sistemin temel özellikleri şunlardır:

1. Öğretmen Merkezlidir: Öğretmen, sınıfta mutlak otoriteye sahiptir ve öğrenciler pasif alıcı konumundadır.

2. Ezberci Öğrenme Esastır: Öğrencilerin bilgiyi anlamaktan çok ezberlemesi beklenir.
3. Tek Yönlü İletişim: Öğretmen anlatır, öğrenci dinler ve bilgiyi içselleştirmeden tekrarlamak zorundadır.
4. Katı Müfredat: Bütün öğrenciler için aynı ders içerikleri kullanılır, bireysel farklılıklar dikkate alınmaz.
5. Sınırlı Teknoloji Kullanımı: Geleneksel eğitim genellikle yazılı ve sözlü anlatıma dayanır, teknolojik araçlara çok az yer verilir.

Bu model, özellikle Osmanlı medrese sistemi, Enderun Mektebi ve klasik İslam eğitimi içerisinde yaygın olarak kullanılmıştır. Eğitim süreçleri hoca-talebe ilişkisi çerçevesinde yürütülmüş, öğrencilerin belirli aşamalardan geçerek eğitimi tamamlamaları esas alınmıştır (Memduhoğlu & Zengin, 2012).

Modern Eğitim Yaklaşımı

Modern eğitim yaklaşımı, sanayi devrimi ve bilgi çağının gereksinimlerine uygun olarak gelişmiş, öğrenci merkezli ve aktif öğrenme metodolojisine dayanan bir sistemdir. Temel özellikleri şunlardır:

1. Öğrenci Merkezlidir: Öğrenci, eğitim sürecinde aktif bir rol oynar ve öğrenme sürecini yönetebilir.
2. Uygulamalı ve Eleştirel Düşünme Esastır: Bilgiyi ezberlemek yerine anlamaya, analiz etmeye ve uygulamaya dayanır.
3. Çok Yönlü İletişim: Dersler diyalog, grup çalışmaları ve tartışmalar ile yürütülür.
4. Esnek Müfredat: Öğrenci seviyesine ve bireysel farklılıklara göre özelleştirilmiş bir eğitim programı uygulanabilir.
5. Teknoloji Kullanımı Yoğundur: Bilgisayarlar, akıllı tahtalar, internet tabanlı öğrenme sistemleri modern eğitimde temel araçlardır.

Bu sistem, John Dewey, Montessori ve Reggio Emilia gibi çağdaş eğitim modellerine dayanarak oluşturulmuş ve günümüzde birçok ülkede yaygın olarak benimsenmiştir (Koçyiğit & Kayılı, 2008).

Osmanlı Medrese Modeli ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), Osmanlı eğitim mirasını günümüzün pedagojik ihtiyaçları ile harmanlamayı amaçlayan bir sistemdir. Osmanlı medreseleri geleneksel eğitim sistemine dayanırken, TYMM ise modern eğitim anlayışını benimseyen, beceri temelli bir model olarak öne çıkmaktadır (Aybek & Aslan, 2017).

Benzerlikler

1. Değerler Eğitimi: Osmanlı medreselerinde olduğu gibi, TYMM’de de ahlaki ve etik değerlerin eğitimin bir parçası olarak verilmesi öngörülmektedir.
2. Disiplinli Eğitim: Her iki sistem de öğrenciye belirli bir disiplin kazandırmayı amaçlamaktadır.
3. Eğitimde Sosyal Dayanışma: Medreselerde vakıf sistemiyle desteklenen ücretsiz eğitim, TYMM’de de devletin sunduğu eğitim fırsatları ile devam etmektedir.

Farklılıklar

1. Öğrenme Yaklaşımı: Osmanlı medrese modeli ezberci ve sözlü aktarım temelli bir eğitim anlayışına sahipken, TYMM eleştirel düşünme ve problem çözme odaklı bir öğrenme modelini benimsemektedir.
2. Teknoloji Kullanımı: Osmanlı medreselerinde teknoloji kullanımı yok denecek kadar sınırlıyken, TYMM dijital araçlar ve yapay zeka destekli eğitim sistemlerini merkeze almaktadır.
3. Bilimsel Yaklaşım: Osmanlı eğitim sistemi klasik İslam bilimleri ekseninde şekillenirken, TYMM çok disiplinli, bilimsel araştırmalara dayalı bir eğitim modeli sunmaktadır.
4. Öğretmen Rolü: Osmanlı medrese sisteminde müderris, mutlak bilgi kaynağı olarak görülürken, TYMM'de öğretmen, öğrenciye rehberlik eden bir danışman rolündedir.
5. Müfredat Esnekliği: Osmanlı medrese müfredatı standart ve katı bir yapıya sahipken, TYMM öğrencinin bireysel farklılıklarını gözetererek esnek ve farklılaşabilen bir müfredat sunmaktadır.

MANİSA MEDRESELERİ VE ÖRNEK UYGULAMALAR

Manisa'da Osmanlı Döneminde Medrese Eğitimi

Osmanlı Devleti döneminde Manisa, eğitim ve kültür hayatının önemli merkezlerinden biri olmuştur. Osmanlı yönetimi altında şehzadelerin sancak valisi olarak eğitim gördüğü bu şehirde, medrese eğitimi büyük bir önem kazanmıştır. Manisa'daki medreseler, hem temel dini ilimler hem de fen ve sosyal bilimler alanlarında eğitim veren köklü kurumlardı. Bu bağlamda, Muradiye, Hatuniye ve Sultan Medreseleri, dönemin en önemli eğitim kurumları arasında yer almaktaydı (Atalan, 2024). Manisa'da medrese eğitimi, klasik Osmanlı medrese sistemine bağlı olarak üç aşamada yürütülmüştür: İbtidai (temel), Dâhil (orta) ve Sahn (ileri) seviyeleri. Öğrenciler, Arapça, fıkıh, hadis, kelim gibi dini ilimlerin yanı sıra, tıp, matematik ve astronomi gibi akli bilimler üzerine de eğitim almışlardır. Medreselerde eğitim süresi genellikle 8 ila 12 yıl arasında değişmekteydi ve öğrenciler, müderrislerden icazet aldıktan sonra kadılık, müderrislik veya bürokratik görevler için yetiştirilmekteydi (Şahin, 2012). Manisa'daki medreselerin, Osmanlı şehzadelerinin eğitimine büyük katkılar sunduğu bilinmektedir. Özellikle II. Murad ve II. Bayezid dönemlerinde inşa edilen medreseler, şehzadelerin devlet yönetimine hazırlanmasında önemli bir rol oynamıştır. Vakıf sistemi ile finanse edilen bu medreseler, hem yerel halktan hem de Osmanlı'nın farklı bölgelerinden gelen öğrencilere eğitim sunmuştur (Karasu, 2024). Osmanlı'nın son dönemlerinde, medrese eğitimi Batı'dan gelen modern eğitim anlayışı karşısında değişime uğramış ve 19. yüzyılda Darülfünun gibi modern eğitim kurumlarının açılmasıyla önemini yavaş yavaş kaybetmiştir. Ancak Manisa'da yer alan Osmanlı dönemi medreseleri, bugün hâlâ tarihî ve kültürel mirasın önemli birer unsuru olarak varlıklarını sürdürmektedir (Yıldırım, Kadioğlu & Uzel, 2007).

Manisa Medreselerinin Yapısı ve İşleyişi

Osmanlı döneminde Manisa'daki medreseler, klasik Osmanlı medrese sistemine uygun olarak inşa edilmiş ve faaliyet göstermiştir. Medreseler, dersane, öğrenci odaları (hücreler), müderris odası, kütüphane, avlu ve mescit gibi temel unsurlardan oluşan bir yapıya sahipti. Genellikle külliye bünyesinde yer alan bu

medreseler, cami, imaret ve bazen darüşşifa gibi ek birimlerle desteklenerek çok yönlü bir eğitim ve sosyal hizmet alanı oluşturuyordu (Atalan, 2024). Medreselerin işleyişi, vakıf sistemi tarafından finanse edilen bir düzen içerisinde yürütülmüştür. Müderrisler, Osmanlı Devleti'nin ilmiye teşkilatınca atanırken, öğrencilerin (softaların) eğitimi belirli aşamalardan geçerek ilerlerdi. Dersler belirli saatlerde yapılır, öğrenciler hem ders halkalarında eğitim alır hem de bireysel çalışmalar gerçekleştirirdi. Müderrisler, ders dışında öğrencilere rehberlik eder, bazı öğrenciler de müderrislerin asistanı olarak görev alabilirdi (Hızlı, 2004). Manisa medreseleri, öğrencilere barınma ve yemek imkânı sunan bir sistemle yönetilmiştir. Medreseye bağlı imaretler, öğrencilerin yemek ve günlük ihtiyaçlarını karşılayan yapılar olarak işlev görmüştür. Aynı zamanda, kadılar tarafından medreselerin düzeni ve eğitim kalitesi sık sık denetlenerek disiplinin korunması sağlanmıştır (Koç, 2013). Eğitim sürecini tamamlayan öğrenciler icazet (diploma) aldıktan sonra Osmanlı ilmiye sınıfında kadı, müderris veya farklı idari görevlerde bulunabilmekteydi.

Manisa Medreselerinde Ders Programları ve Bilimsel Çalışmalar

Osmanlı döneminde Manisa'daki medreselerde uygulanan ders programları, klasik Osmanlı eğitim sistemine uygun olarak düzenlenmiştir. Eğitim, İslamî ilimler ve aklı bilimler olmak üzere iki temel kategoriye ayrılmıştır. Fıkıh, tefsir, hadis ve kelim gibi dinî derslerin yanı sıra; matematik, astronomi, tıp ve mantık gibi aklı bilimler de müfredatta yer almıştır (Hızlı, 2004).

Medreselerde okutulan temel dersler şunlardır:

- Dini ilimler: Kur'an, tefsir, hadis, fıkıh, kelim
- Dil eğitimi: Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi
- Matematik ve geometri: İbn Sina ve Ali Kuşçu gibi âlimlerin eserleri temel alınmıştır
- Astronomi: Takiyyüddin'in astronomik çalışmaları medreselerde okutulmuştur
- Tıp: İbn Sina'nın *El-Kanun fi't-Tıbb* adlı eseri temel kaynaklardan biri olarak kullanılmıştır (Kayadibi, 2003).

Manisa medreseleri, Osmanlı'nın bilimsel gelişimine katkı sağlamış, özellikle Muradiye ve Sultan Medreseleri'nde felsefe, mantık ve fen bilimleri alanlarında çalışmalar yapılmıştır. Medrese öğrencileri, kütüphanelerde bulunan geniş eser koleksiyonlarından faydalanarak bilimsel araştırmalarını sürdürmüştür (İnci, 2007). Manisa'daki bazı medreselerde tıp eğitimi verilmiş, özellikle Sultan Medresesi bu alanda ön plana çıkmıştır. Ayrıca, Osmanlı'nın son dönemlerinde, medreselerde okutulan dersler sadeleştirilmiş ve bazı modern bilimlere daha fazla yer verilmeye başlanmıştır. Ancak 19. yüzyıldan itibaren Batılı eğitim sisteminin etkisiyle Osmanlı medreselerindeki bilimsel çalışmalar önemini yavaş yavaş kaybetmiş, yerini Darülfünun gibi yeni eğitim kurumlarına bırakmıştır (Ayar, 2022).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Kapsamında Manisa'daki Eğitim Kurumları

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), Manisa'daki eğitim kurumlarında uygulanmaya başlanmış ve müfredatta önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu model, bireysel öğrenme süreçlerini destekleyen, milli ve manevi değerleri temel alan ve beceri temelli eğitim anlayışını benimseyen bir sistem olarak geliştirilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024). Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin sürece entegrasyonunu

sağlamak için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda, Manisa'daki okullarda müfredat değişikliklerine yönelik bilgilendirme toplantıları yapılmış ve öğretmenlere yeni müfredat uygulamalarını kapsayan seminerler verilmiştir (Manisa İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2024). TYMM'nin uygulanmasına yönelik olarak Manisa'daki ilkökul, ortaokul ve liselerde yeni müfredat programları hayata geçirilmiştir. Özellikle temel eğitim düzeyinde, öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik ders içerikleri artırılmıştır. Manisa'daki eğitim kurumlarında uygulanan yeni sistem, öğrenci merkezli bir yaklaşımla esnek ve bireyselleştirilmiş öğrenme süreçlerini desteklemektedir.

Bu çerçevede Manisa'da gerçekleştirilen çalışmalardan bazıları şunlardır:

- Manisa İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ni (TYMM) hayata geçirmek amacıyla çeşitli etkinlikler ve programlar düzenlemektedir. Bu kapsamda, İl Millî Eğitim Müdürü Mehmet Uğurelli'nin liderliğinde, öğretmenlerin yeni eğitim anlayışına adaptasyonunu sağlamak için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.
- Koordinasyon ve Değerlendirme Toplantıları: 28 Şubat 2025 tarihinde, İl Millî Eğitim Müdürü Mehmet Uğurelli başkanlığında, 17 ilçe millî eğitim müdürünün katılımıyla Manisa Öğretmenevi'nde "İlçe Millî Eğitim Müdürleri Koordinasyon ve Değerlendirme Toplantısı" gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, eğitim-öğretim faaliyetleri değerlendirilmiş, ilçelerde yürütülen projeler ve TYMM'nin uygulanmasına yönelik çalışmalar ele alınmıştır.
- Ramazan Buluşmaları: Ramazan ayı boyunca, İl Millî Eğitim Müdürü Mehmet Uğurelli, yatılı okullarda öğrencilerle iftar programlarında bir araya gelerek onların sorunlarını dinlemekte ve TYMM çerçevesinde moral ve motivasyonlarını artırıcı etkinlikler düzenlemektedir.
- Eğitici Eğitimleri: Manisa'daki okullarda görev yapan öğretmenler için düzenlenen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli eğitici eğitim programları (Manisa İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2024).
- Yeni Ders Programlarının Uygulanması: İlkokul 1. sınıf, ortaokul 5. sınıf ve lise 9. sınıf seviyelerinde yeni müfredatın uygulanmasına başlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024).

Manisa'daki eğitim kurumları, TYMM doğrultusunda teknoloji destekli eğitim, dijital okuryazarlık ve proje temelli öğrenme gibi yeni öğretim yaklaşımlarını benimsemektedir. Bu süreçte, öğretmenlerin mesleki gelişimi ve öğrencilerin öğrenme sürecine daha aktif katılımı hedeflenmektedir.

Geleneksel Osmanlı eğitim anlayışının Manisa'daki yansımaları

Osmanlı eğitim sistemi, medrese merkezli ve İslamî bilimlere dayalı bir model üzerine kurulmuştur. Manisa, Osmanlı eğitim sisteminde önemli bir yere sahip olmuş, özellikle şehzadelerin eğitim aldığı bir sancak merkezi olması nedeniyle medrese eğitiminde büyük bir gelişim göstermiştir. Osmanlı döneminde Manisa'daki eğitim kurumları, İstanbul'daki büyük medreselerle bağlantılı olarak dini ve akli bilimleri öğreten merkezler olmuştur (Yeşil & Yeşil, 2018).

Osmanlı'nın geleneksel eğitim anlayışının Manisa'daki yansımaları birkaç temel noktada incelenebilir:

Manisa'daki Muradiye, Hatuniye ve Sultan Medreseleri, Osmanlı'daki klasik medrese sistemine uygun olarak inşa edilmiş ve vakıflar tarafından finanse edilmiştir. Eğitim ücretsiz olup, vakıf gelirleri öğrencilere burs, yemek ve barınma imkânı sağlamıştır.

Şehzade Eğitimi

Manisa, Osmanlı'nın şehzadeler için önemli bir eğitim merkezi olarak kullanılmıştır. Şehzadeler, dinî ve idari eğitimlerini burada tamamlayarak devlet yönetimi konusunda deneyim kazanmaktaydı. Örneğin, Kanuni Sultan Süleyman'ın Manisa'daki şehzadelik döneminde aldığı eğitim, devlet adamlığı becerilerinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır (Kırpık, 2016).

Ders Programlarının Geleneksel Yapısı

Manisa'daki medreselerde, fıkıh, hadis, kelim, tefsir gibi İslamî ilimlerin yanı sıra; mantık, astronomi, matematik ve tıp gibi akli bilimler de okutulmuştur. Özellikle tıp eğitimi, Osmanlı'nın darüşşifa modelinde geliştirdiği önemli bir alan olarak Manisa'da uygulanmıştır (Çetin, 2024).

Arapça ve Farsçanın Eğitimdeki Yeri:

Osmanlı medreselerinde olduğu gibi Manisa'daki medreselerde de eğitim dili büyük oranda Arapça olup, bazı derslerde Farsça metinler de okutulmuştur. Osmanlı bürokrasisine kadı ve müderris yetiştiren Manisa medreseleri, öğrencilerini devlet hizmetine hazırlamak için klasik İslam ilimleriyle birlikte Osmanlı yönetim sistemine uygun bir eğitim sunmuştur (Tokaç, 2016).

Manisa'daki geleneksel eğitim anlayışı, toplumun dini ve sosyal yapısında önemli bir rol oynamıştır. Medreseler, sadece eğitim kurumu değil, aynı zamanda sosyal yardımlaşma ve bilim üretme merkezleri olarak da işlev görmüştür. Özellikle Manisa'daki Hafsa Sultan Darüşşifası, tıp eğitimi ve tedavi yöntemleri açısından Osmanlı eğitim sisteminin önemli bir parçası olmuştur (Tokaç, 2016). Osmanlı'nın geleneksel eğitim modeli, Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar varlığını sürdürmüştür ancak 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreselerin kapatılması sonucu ortadan kalkmıştır. Manisa'da Osmanlı eğitim sisteminin izleri, tarihi medrese binalarının günümüze ulaşması ve Osmanlı eğitim modelinin modern eğitim anlayışı üzerindeki etkileriyle varlığını devam ettirmiştir.

OSMANLI MEDRESE MODELİ VE TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİNİN MUKAYESESİ

Eğitim Felsefesi ve Amaçları

Osmanlı medrese sistemi ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) eğitim felsefesi açısından farklı paradigmlar üzerine inşa edilmiştir. Osmanlı medrese sistemi, dinî ilimlerin merkezde olduğu ve bireyin manevi gelişimini esas alan bir eğitim modeline dayanırken, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bilgi temelli, beceri odaklı ve çağdaş pedagojik yaklaşımlarla desteklenen bir eğitim anlayışını benimsemektedir (Güler, 2020).

Osmanlı Medrese Sisteminin Eğitim Felsefesi ve Amaçları

Osmanlı eğitim sistemi, İslam'ın eğitim anlayışı doğrultusunda şekillenmiş ve bilgiyi Allah'ın bir lütfu olarak görerek öğrencinin maneviyatını geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu sistemin temel felsefi ilkeleri şu şekilde özetlenebilir:

- Dinî ve ahlaki gelişimi esas almak: Osmanlı medreseleri, öğrencinin İslamî ilimlerde derinleşmesini, aynı zamanda kişiliğini ahlaki ilkeler çerçevesinde geliştirmesini amaçlamıştır.
- Ezber ve tekrar yöntemiyle öğrenme: Eğitim yöntemi, ezber ve hoca merkezli anlatım esasına dayanıyordu.
- İlim ve devlet yönetimini birleştirmek: Osmanlı'da medrese mezunları kadılık, müderrislik ve bürokrasiye yönelik yetiştirilmiştir.

- Vakıf temelli bir eğitim modeli oluşturmak: Eğitim finansmanı, vakıflar aracılığıyla sağlanmış, böylece eğitimin herkes için erişilebilir olması hedeflenmiştir (Cüçük & Doğan, 2018).

Osmanlı'da eğitim felsefesi, dini bilgiyi merkeze alan ve bireyi manevi olarak olgunlaştırmaya odaklanan bir yaklaşımı benimsemiştir. Akli bilimler de eğitim sürecinin bir parçası olmasına rağmen, bunlar dinî bilgilerin tamamlayıcısı olarak değerlendirilmiştir (Gülsünler, 2008).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin Eğitim Felsefesi ve Amaçları

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, geleneksel eğitim anlayışını modern pedagojik yaklaşımlar ve dijital çağın gereklilikleriyle birleştiren bir sistemdir. Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitimdeki dönüşüm sürecinin bir parçası olarak, bu modelin felsefesi şu ilkeler üzerine kurulmuştur:

- Bireyselleştirilmiş öğrenme: Her öğrencinin kendi öğrenme hızına uygun olarak bilgi edinmesi sağlanır ve ezbercilikten çok eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri geliştirilir.
- Milli ve manevi değerlerin korunması: TYMM, Osmanlı eğitim sisteminde olduğu gibi ahlaki ve kültürel değerlere büyük önem verir, ancak bu yaklaşımı bilimsel ve çağdaş pedagojik yöntemlerle harmanlar.
- Beceriler temelli eğitim modeli: Öğrencinin teorik bilginin yanı sıra pratik beceriler kazanmasını sağlayan bir eğitim sistemi hedeflenmektedir.
- Teknoloji destekli öğrenme: Yapay zeka, dijital platformlar ve teknoloji destekli eğitim yöntemleri bu modelin merkezinde yer almaktadır (Ünal, 2019).

TYMM, geleneksel eğitim mirasını modern bilim anlayışıyla sentezleyerek, küresel rekabet gücü yüksek bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Müfredat karşılaştırması

Osmanlı medrese sistemi ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) arasındaki müfredat karşılaştırması, eğitim anlayışlarının değişimi ve gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Osmanlı medrese sistemi, temelde İslami ilimler üzerine inşa edilmiş ve dinî eğitim ekseninde şekillenmiş bir yapıya sahiptir. Buna karşılık, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, modern bilimlerin ve teknolojinin eğitime entegrasyonunu hedefleyen, bireyin yetkinliklerini ön plana çıkaran ve çağdaş bir eğitim anlayışını benimseyen bir modeldir.

Osmanlı Medrese Müfredatı

Osmanlı medreseleri, özellikle klasik dönemde, dini ve akli ilimler ekseninde şekillenmiş bir müfredata sahipti. Temel dersler şunlardı:

- Kur'an-ı Kerim ve Tefsir: Kur'an'ın anlamı ve yorumları üzerine detaylı çalışmalar yapılırdı.
- Hadis İlmi: Hz. Muhammed'in sözleri ve eylemleri öğretilirdi.
- Fıkıh: İslam hukuku eğitimi verilirdi.
- Kelam: İslam düşünce sistemini anlamaya yönelik bir dersti.
- Arapça ve Edebiyat: Klasik İslam metinlerini anlamak için zorunlu bir dersti.
- Mantık (Mizan-ı Mantık): Akıl yürütme ve düşünme yetilerini geliştirmek için öğretilirdi.

- Matematik (Hendese): Osmanlı eğitim sisteminde belirli bir döneme kadar yer almıştır.
- Astronomi: Rasathanelerde yapılan gözlemler doğrultusunda öğretilirdi.
- Tıp ve Tıp Etiği: Özellikle Süleymaniye Medresesi gibi ileri seviyeli medreselerde tıp eğitimi verilirdi.

Osmanlı medreseleri, klasik İslam bilimleri ile birlikte felsefi ve bilimsel bilgileri içeren bir müfredata sahipti. Ancak Tanzimat sonrası dönemde modernleşme etkisiyle müfredatta önemli değişiklikler yaşanmıştır. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile birlikte modern bilimlere yönelik dersler müfredata eklenmiştir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Müfredatı

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, geleneksel eğitim anlayışını çağdaş pedagoji ve teknolojik yeniliklerle birleştiren bir eğitim modelidir. Bu model, öğrencilerin bireysel yeteneklerini geliştirmeyi hedefleyen bir yaklaşımı benimsemektedir. Müfredatta dikkat çeken noktalar şunlardır:

- Temel Dersler: Matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler, Türkçe ve edebiyat gibi dersler ön plandadır.
- Dijital Beceriler ve Kodlama: Günümüz dünyasında dijitalleşmenin önemi göz önüne alınarak öğrencilere yazılım geliştirme ve dijital okuryazarlık eğitimi verilmektedir.
- STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) Eğitimi: Bilimsel ve teknik eğitime büyük önem verilmektedir.
- Tarih ve Kültürel Bilinç: Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi tarihi birlikte ele alınmaktadır.
- Eleştirel Düşünme ve Analitik Yetenekler: Öğrencilere eleştirel düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik dersler sunulmaktadır.
- İnovasyon ve Girişimcilik: Eğitimde girişimcilik ve yenilikçilik kültürü teşvik edilmektedir.
- Ahilik, Medrese ve Geleneksel Eğitim Anlayışına Referanslar: Osmanlı eğitim sistemi modern bir şekilde revize edilerek eğitim modeline entegre edilmektedir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, eğitimde kapsayıcı ve yenilikçi bir yaklaşımı benimseyerek, dijitalleşme, STEM eğitimi ve küresel perspektifleri müfredata entegre eden bir model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hoca-Öğrenci İlişkileri ve Öğrenim Süreci

Osmanlı medrese sistemi ile Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) arasındaki hoca-öğrenci ilişkileri ve öğrenim süreçleri, eğitim anlayışındaki temel değişimleri yansıtmaktadır. Osmanlı medreseleri, katı hiyerarşik bir düzen içinde müderrisin (hoca) otoritesinin ön planda olduğu bir sistem üzerine kuruluyken, TYMM öğrenci merkezli, interaktif ve eleştirel düşünmeye dayalı bir öğrenim sürecini benimsemektedir (Altaş, 2017).

Osmanlı Medrese Sisteminde Hoca-Öğrenci İlişkileri ve Öğrenim Süreci

Osmanlı medreselerinde eğitim, mutlak hoca otoritesine dayalı bir model üzerine inşa edilmiştir. Müderris (hoca), öğrencinin eğitim sürecindeki tek belirleyici figürdü ve öğrenciler (talebeler), hocadan aldığı bilgiyi sorgulamadan kabul etmek zorundaydı (Ozan, 2007). Hoca-öğrenci ilişkilerinin temel özellikleri şunlardır:

- Hiyerarşik Yapı: Hocanın bilgisi tartışılmazdı ve öğrenci pasif bir bilgi alıcısıydı.
- Usta-Çırak Modeli: Eğitim, doğrudan birebir ilişki içinde gerçekleşirdi. Öğrenciler, hocanın otoritesine tam anlamıyla bağlıydı.
- Ezber Temelli Eğitim: Dersler genellikle kitapların hoca tarafından okunması ve öğrencilerin bunları ezberlemesiyle yürütülürdü.
- Sözlü Anlatım ve Soru-Cevap Yöntemi: Öğrenme, yazılı materyallerden çok sözlü aktarıma dayalıydı.
- Öğrenci Disiplini: Öğrencilerin, hocaya saygı göstermesi zorunluydu. Hocalar ders sürecinde kesin bir disiplin içinde öğrencilerini yönlendirirdi.

Bu sistemin en önemli yönlerinden biri, derslerin bir halka düzeninde işlenmesi ve öğrencilerin müderrisin etrafında toplanarak bilgi edinmesiydi. Öğrenme süreci, uzun yıllara yayılan bir metodolojiyle aşamalı olarak ilerlemekteydi (Şahin, 2022).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Hoca-Öğrenci İlişkileri ve Öğrenim Süreci

TYMM'de ise hoca-öğrenci ilişkileri çok daha demokratik ve dinamik bir hale gelmiştir. Bu model, öğrenciyi aktif bir katılımcı olarak merkeze alan ve eleştirel düşünmeyi teşvik eden bir yapıya sahiptir.

- Öğrenci Merkezli Eğitim: TYMM'de öğrenciler aktif katılımcı olarak süreçte yer almakta ve kendi öğrenme süreçlerini yönetme konusunda özgürdürler.
- Hoca Bir Rehberdir: Öğretmenler artık bilgi aktaran tek otorite değil, öğrencilere rehberlik eden bir danışman rolü üstlenmektedir (Beyaz, 2024).
- İnteraktif Öğrenme Yöntemleri: TYMM'de dersler tartışma, proje tabanlı öğrenme, grup çalışmaları ve problem çözme etkinlikleri ile desteklenmektedir.
- Teknoloji Destekli Eğitim: Yapay zeka, dijital eğitim platformları ve e-öğrenme sistemleri, öğrencinin bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.
- Bireysel Öğrenme Süreçleri: TYMM'de öğrencilerin bireysel yetenekleri dikkate alınmakta ve her öğrenciye uygun öğretim yöntemleri geliştirilmektedir.

Bu model, modern pedagoji anlayışını benimseyerek, bireysel yetkinlikleri ön plana çıkaran ve öğrencinin kendi potansiyelini keşfetmesini sağlayan bir eğitim süreci oluşturmaya amaçlamaktadır.

Bilim ve Teknoloji ile İlişkisi

Osmanlı medrese sistemi ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) arasındaki bilim ve teknoloji ile ilişki, eğitim anlayışlarının temel farklılıklarını ortaya koymaktadır. Osmanlı medreseleri dini ve felsefi ilimler üzerine odaklanırken, TYMM modern bilimleri, teknolojik yenilikleri ve dijital dönüşümü eğitim sistemine entegre eden bir modeldir.

Osmanlı Medrese Sisteminde Bilim ve Teknoloji

Osmanlı medreseleri, İslam dünyasındaki eğitim sisteminin devamı niteliğinde olup, dini ilimler ile akli ilimler arasında bir denge kurma amacı taşıyan kurumlar olarak şekillenmiştir (Kenan, 2015).

- Astronomi ve Matematik: Osmanlı'da Ali Kuşçu ve Takiyyüddin gibi önemli bilim insanları, medreselerde astronomi ve matematik eğitimi vermiştir.

Ancak, zamanla medreselerin bilimsel gelişmelere ayak uyduramaması nedeniyle bu alanlar gerilemiştir.

- Tıp ve Sağlık Bilimleri: Osmanlı'nın darüşşifa merkezleri, tıp eğitiminin bir parçası olarak medreselerle bağlantılıydı. Süleymaniye ve Manisa Hafsa Sultan Darüşşifası, tıp eğitimi verilen kurumlardı.
- Teknolojik Gelişmelere Direnç: Osmanlı medreseleri, Batı'daki bilimsel gelişmelere karşı mesafeli bir duruş sergilemiştir. 17. yüzyıldan itibaren medreseler, Avrupa'daki bilimsel devrimlere ayak uyduramamış ve geleneksel eğitim anlayışına sıkı sıkıya bağlı kalmıştır (Hızlı, 2004).

Özellikle 19. yüzyılda modernleşme hareketleriyle birlikte Tanzimat Dönemi ve sonrasında Darülfünun gibi kurumlar açılmış ve bilimsel çalışmalar buralara kaymıştır. Medreseler ise bilim ve teknoloji ile ilişkiyi sürdürmemiş ve 20. yüzyılda önemini yitirmiştir (Somel, 2007).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Bilim ve Teknoloji

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bilim ve teknolojiyi eğitimin merkezine yerleştiren çağdaş bir eğitim anlayışı benimsemektedir. TYMM'de bilim ve teknoloji ile ilişkili yenilikler şunlardır:

- STEM Eğitimi ve Dijital Okuryazarlık: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik (STEM) eğitimi ile öğrencilerin teknolojiye ve bilimsel düşünceye yatkın bireyler olarak yetişmesini amaçlamaktadır.
- Yapay Zeka ve Kodlama Dersleri: Eğitim müfredatına yapay zeka, veri bilimi ve robotik kodlama gibi dersler eklenmiş, öğrencilerin çağın gerekliliklerine uygun bir teknoloji eğitimi alması sağlanmıştır.
- Akıllı Sınıflar ve Dijital Eğitim Platformları: Modern eğitimde akıllı tahtalar, dijital kütüphaneler ve e-öğrenme platformları kullanılarak, öğrencilere erişilebilir ve interaktif bir öğrenme ortamı sunulmaktadır.
- Bilim ve Teknoloji Merkezleri: Türkiye genelinde bilim merkezleri ve atölyeler kurularak, öğrencilerin deneysel öğrenme süreçlerine aktif katılımı teşvik edilmektedir.

SONUÇ

Eğitim sistemleri, toplumların gelişimi ve dönüşümü üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Osmanlı medrese sistemi ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), farklı dönemlerde ortaya çıkmış eğitim anlayışları olmasına rağmen, her ikisi de kendi dönemlerinin toplumsal, bilimsel ve ekonomik gereksinimlerine yanıt verme amacı taşımıştır. Osmanlı medreseleri, İslam dünyasının klasik eğitim anlayışına dayanarak dini ve akli ilimlerin öğretildiği merkezler olarak şekillenmiş, uzun yıllar boyunca devletin yönetici ve din âlimi ihtiyacını karşılamıştır. Ancak 18. ve 19. yüzyıllardan itibaren Batı'daki bilimsel ve teknolojik gelişmelere ayak uyduramayan medrese sistemi, eğitim reformlarıyla yerini Darülfünun ve modern okullara bırakmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, modern pedagojik yaklaşımları ve dijital teknolojileri eğitim sistemine entegre ederek bireyselleştirilmiş öğrenme, STEM eğitimi ve eleştirel düşünme gibi unsurları ön plana çıkarmaktadır. Bu model, Osmanlı eğitim sisteminden hoca merkezli, ezber temelli ve dogmatik öğretim yaklaşımından uzaklaşarak, öğrenci merkezli, yenilikçi ve sorgulamaya dayalı bir eğitim anlayışına geçişi temsil etmektedir. Osmanlı medrese sistemi ile TYMM'nin karşılaştırılması, eğitim anlayışlarının değişen toplum dinamiklerine nasıl uyum sağladığını göstermesi bakımından önemlidir. Osmanlı medreseleri,

dini ilimleri temel alan geleneksel bir eğitim anlayışına sahipken, TYMM teknolojik gelişmeleri ve çağdaş bilimleri merkeze alan modern bir eğitim sistemini benimsemektedir. Bu dönüşüm, yalnızca bireylerin eğitiminde değil, aynı zamanda toplumun ekonomik kalkınması, sosyal adaletin sağlanması ve küresel rekabet gücünün artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmada Manisa medreseleri örneği üzerinden yapılan inceleme, Osmanlı eğitim sisteminin bölgesel uygulamalarına ışık tutarak, TYMM'nin bu mirası nasıl dönüştürdüğünü anlamaya katkı sağlamıştır. Geleneksel eğitim modellerinin modern pedagojik anlayışlarla nasıl harmanlanabileceği, eğitimde reform hareketlerinin ne ölçüde başarılı olduğu ve tarihsel eğitim modellerinin günümüz sistemlerine olan etkileri gibi konular, gelecekte daha detaylı araştırmalara konu olabilir.

KAYNAKÇA

- Altaş, N. (2017). Din Eğitimi ve Osmanlı Medrese Sisteminin Gelişimi. Google Books. Erişim.
- Altunya, H. (2014). Mantık ve Dini İlimler İlişkisinin Tarihsel Gelişimi Üzerine Kısa Bir Tahlil. Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15(2), 45-60.
- Arslan, S. (2018). Osmanlı'dan Günümüze Sivil Toplum Kuruluşları ve Vatandaşlık Eğitimine Katkıları. Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(2), 87-102.
- Atalan, O. (2024). Osmanlı Medreseleri Üzerine Bir Araştırma: 16. Yüzyıl Manisa Sultan Medresesi ve Muradiye Medresesi Örnekleri. Asya Studies, 2024.
- Ayar, T. (2014). Bir Osmanlı müderrisinin icâzetnâmesi ve tarihî kaynak değeri üzerine bazı mülâhazalar. Turkish Studies, 9(3), 45-67.
- Ayar, T. (2022). Osmanlı Medreselerinden Dârülfünûn İlahiyat Fakültesi'ne Siyer ve İslâm Tarihi Dersleri. Trabzon İlahiyat Dergisi.
- Aybek, B., & Aslan, S. (2017). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile benimsedikleri eğitim felsefelerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Gaziantep University Journal of Social Sciences.
- Bağdatlı, M. (2011). Osmanlı eğitim geleneğinde eğitici drama. Journal of Istanbul University Faculty of Theology, 12(1), 85-102.
- Beyaz, İ. (2024). İlahiyat Fakültelerinde Akademisyenlik: Eğitim ve Çalışma Koşulları Üzerine Bir İnceleme. Erbakan Üniversitesi Açık Erişim. Erişim.
- Beyazıt, Y. (2014). XVI. Yüzyıl Osmanlı İlmiyye Kanûnnâmeleri ve Medrese Eğitimi. Belleten, 78(2), 95-120.
- Cücük, E., & Doğan, A. (2018). TÜRKİYE'DE "EĞİTİM TARİHİ" ALANINDA HAZIRLANMIŞ DOKTORA TEZLERİNİN İNCELENMESİ. Tarih'in Peşinde Uluslararası Tarih ve Araştırmaları Dergisi.
- Cücük, E., & Doğan, A. (2018). Türkiye'de eğitim tarihi alanında hazırlanmış doktora tezlerinin incelenmesi. Tarih'in Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. Erişim.
- Çakır, H. E. (2023). Valide-i Atik Medresesi'nde Eğitim ve Öğretim (16. ve 17. Yüzyıl). ProQuest. Erişim.
- Çakır, H. E. (2023). Valide-i Atik Medresesi'nde Eğitim ve Öğretim (16. ve 17. Yüzyıl). ProQuest. Erişim.

- Çelik, H. İ. (2019). İkinci Meşrutiyet'ten Fulbright Komisyonu'na; Türk eğitim sisteminde Batı etkisi. *Erbakan Üniversitesi Açık Erişim*. Erişim.
- Çelik, H. İ. (2019). İkinci Meşrutiyet'ten Fulbright Komisyonu'na; Türk Eğitim Sisteminde Batı Etkisi. *Erbakan Üniversitesi Açık Erişim*. Erişim.
- Çetin, Y. (2024). Erken Dönem İslam Cami Mimarisinde Maksure Kubbesi Geleneğinin Türk Cami Mimarisindeki Toplu Mekân Anlayışına Etkileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*.
- Çiftçi, M. (2007). Eğitim-Öğretim ve Müfredat Programı Açısından Süleymaniye Dârülhadisî. *İslami İlimler Dergisi*.
- Demir, H. (2019). Anadolu Selçuklu Dönemi Külliye Düzenlemesinde Cami ve Medrese'de Ortak Avlu Kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 34-58.
- Demirci, O. (2012). Osmanlı Medreselerinde Kalam Öğretimi (İznik, Bursa, Edirne, İstanbul). *ProQuest*.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Amacını Anlamak. *Eğitim Reformu Raporu*.
- Ertunç, Ç. Ö. (2019). Geleneksel sanatlarda eğitim modeli ve icazet geleneği. *İstem*, 10(1), 125-140.
- Gökçe, E. (2023). Osmanlı Taşra Medrese Geleneğinde Isparta Medreseleri ve Müderrisler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi*.
- Gökçır, B., & Asri, S. (2020). Kur'an ve Tefsir Öğretiminde Gelenek ve Batılılaşmanın İzleri Osmanlı Medrese ve Darülfünunları. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 17(2), 23-41.
- Göktaş, Y., Gedik, N. T., & Kocaman-Karoğlu, A. (2009). Öğretim Teknolojilerinin Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ndeki Tarihsel Gelişimi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 23-45.
- Gönül, F. (2020). Vakıf ile Medresenin Tarihsel İlişkisi Bağlamında Üsküdar Medreselerinin Güncel İşlevlerinin Değerlendirilmesi. *Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları*, 12(3), 45-78.
- Güler, O. (2020). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Felsefesi. *ProQuest Dissertations & Theses*.
- Gülsünler, M. E. (2008). Osmanlı Medrese Eğitim Sistemi ve Eğitim Felsefesi. *Selçuk Üniversitesi Yayınları*.
- Hazer, D. (2002). Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Hızlı, M. (2004). Anadolu'daki Osmanlı Medreseleri: Bir İcmal. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5(1), 67-94.
- Işıkdoğan, D. (2012). Güneydoğu Medreselerinde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri: Mardin Örneği. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- İnci, Ş. (2007). Manisa'da Osmanlı Dönemi Sıbyan Mektepleri ve Eğitim Kurumları. *Selçuk Üniversitesi*.
- Kablan, S. (2022). Osmanlı'dan Cumhuriyete Kiraat İlmi. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 35-59.

- Karasu, N. Y. (2024). Saruhan Sancağı ve Çevresinde Suhte Hareketleri ve Alınan Önlemler. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Kaya, B. (2019). Nizamiye Medreseleri ve Eğitim Geleneği. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Kayadibi, F. (2003). Fatih Sultan Mehmet Döneminde Eğitim ve Bilim. Journal of Istanbul University Faculty of Theology.
- Kenan, S. (2015). Modern üniversitenin oluşum süreci. Osmanlı Araştırmaları, 2015. DergiPark.
- Kılıç, Ü. (2018). Osmanlı Eğitim Tarihinde Müderrislerin Rolü. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Kırpık, C. (2016). Osmanlı'da Şehzade Eğitimi. Kitap, Google Books.
- Kutluay, İ. (2019). Osmanlı Döneminde XVI. ve XVII. Yüzyılda Kurulan Dârülhadislerin Müfredatı ve İlmî Seviyeleri. Mizanü'l-Hak İslami İlimler Dergisi.
- Memiş, M. (2018). Osmanlıda hat sanatını zirveye çıkaran eğitim yöntemi: Meşk ve icazet geleneği. Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 67-89.
- Merey, Z. (2010). Dünyada ve Türkiye'de Tarih Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. Tarih Nasıl Öğretilir?, 12(1), 29-47. Google Books
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli - Müfredatta Becerilere Dayalı ve Sadeleştirilmiş Yapı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Genel Bakış.
- Ozan, R. (2007). Osmanlı Medreselerinde Hoca-Öğrenci İlişkileri ve Disiplin Anlayışı. ProQuest. Erişim.
- Öktem, Ü. (2004). Osmanlı Medreselerinde Felsefe Eğitimi. OTAM.
- Öztoprak, Ü. Y. (2015). Türkiye Biyoetik Dergisi'nde Osmanlı Medrese ve Modern Eğitim Sistemi Karşılaştırması. JournalAgent
- Somel, S. A. (2007). Kırım Savaşı, Islahat Fermanı ve Osmanlı Eğitim Düzeninde Dönüşümler. Sabancı Üniversitesi Yayınları. PDF.
- Şahin, A. (2022). Dini Yükseköğretimde Bir Kurum Kültürü İncelemesi: İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü (1959-1982). ProQuest. Erişim.
- Temel, A. V. (2014). Haseki Dini Yüksek İhtisas Eğitim Merkezi ile Medreselerin Modern ve Klasik Arapça Öğretim Müfredatı Açısından Değerlendirilmesi. Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi.
- Tokaç, M. (2016). Tarihten Günümüze Sağlık Vakıfları ve "Sağlık Vakfı" Örneği. Medipol Üniversitesi Yayınları.
- Toklucu, B. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Tarih Dersi Eğitimi ve Müfredatı Karşılaştırmalı Analizi. Academia.edu. Erişim.
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. (2024). Farklılaştırılmış Eğitim Yaklaşımı ve Bireyselleştirilmiş Öğrenme Süreçleri.
- Türkoğlu, Ö. (2023). Darülfünun'dan İstanbul Üniversitesine Osmanlı'da İlk Üniversitenin Tarihçesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi.
- Uğurlu, H. S. (2010). Tanzimat'ın din eğitimi anlayışına getirdiği yenilikler. ProQuest. Erişim.

- Ulusoy, A. (2007). Kuruluşundan 17. Yüzyıla Kadar Osmanlı Medreselerinde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri. Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Ünal, E. (2019). Eğitim hizmetlerinin sunumunda ve finansmanında yeni gelişmeler: Türkiye ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinin karşılaştırılması. ProQuest Dissertations & Theses.
- Vatansever, E., & Aydoğdu, M. Z. (2023). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Henneseden Geometriye. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Yağcı, S. B. (2024). 20. yy. başlarında Osmanlı'da İbtidai Mekteplerin Eğitim Müfredatı ve Ders İçerikleri. Uludağ Üniversitesi Açık Arşiv.
- Yalçın, A. (2024). Osmanlı Dönemi ve Günümüz Türkiye'sinde Sorumluluk Eğitiminin Karşılaştırmalı İncelenmesi. Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi. Erişim.
- Yalçın, A. (2024). Osmanlı Dönemi ve Günümüz Türkiye'sinde Sorumluluk Eğitiminin Karşılaştırmalı İncelenmesi. Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi. Erişim.
- Yeşil, H., & Yeşil, A. (2018). Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde Ebelik ile Ebelerin Doğuma ve İnfertiliteye Dair Müdahaleleri. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Yıldırım, G., Kadioğlu, S., & Uzel, İ. (2007). Osmanlı Dönemi Tıp Eğitimi Tarihçesi. Philpapers.
- Zengin, Z. S. (2020). Osmanlı'da 'öteki'ne bakışın dinamikleri ve eğitim alanındaki yansımaları. ULUM, 15(3), 122-144.